

O izpuščanju domačih živali v naravo: slaba izbira za vašega ljubljjenčka in za okolje

Domače živali v naravi – kaj gre lahko narobe?

Namerno ali nenamerno izpuščanje hišnih ljubljjenčkov v naravo (npr. rib, plazilcev, glodalcev) ni nikoli dobra izbira, čeprav se zdi, da bo tako imela žival veliko več prostora in možnosti za gibanje, kot ji ga lahko nudite doma. Obstaja veliko **razlogov**, da temu ni tako.

V naravi so take živali neobgljene, ne morejo preživeti mrzlih zim, pogosto si ne morejo poiskati hrane, nimajo ustreznih zatočišč, postanejo žrtev prometa ali lahek plen drugim živalim. Hladno podnebje je problem predvsem za živali, ki izvirajo iz toplejših krajev, npr. kače in številni kuščarji. Z izpustitvijo v naravo takim živalim povzročimo **trpljenje in prezgodnjo smrt**.

Vpliv na dobrobit živali

Ob odstranjevanju zelo razširjenih vrst je pomembna tudi njihova **dobrobit**. Pri nekaterih živalih je najbolj učinkovit odstrel v naravi. Lov v mreže, kletke in različne pasti običajno negativno vpliva na dobrobit, saj lahko povzroči poškodbe, strah in stres. Izziv je tudi kaj z vsemi ujetimi živalmi: običajno jih je nemogoče namestiti v zavetišča ali živalske vrtove, torej jih je treba na nek način usmrtiti.

Invazivne tujerodne vrste (ITV)

Nekatere živali zelo dobro znajdejo v novem okolju, v primeru uspešnega razmnoževanja lahko postanejo celo **invazivne**. Tem vrstam ustreza naše podnebje in tudi življenjski prostori, kjer najdejo primerno hrano in domovanje. Domorodnim vrstam škodijo na več različnih načinov: lahko so dobri plenilci ali pa uspešno tekmujejo s podobnimi vrstami za hrano, mesta za sončenje ali gnezdenje in jih tako izpodrivajo iz njihovega naravnega okolja. Zelo pogosto povzročijo velike spremembe v prehranjevalnem spletu, predvsem v vodnih telesih, kot so jezera, kali in mlake.

Bolezni

Izpuščene živali lahko prenašajo viruse, glive ali druge **parazite**, ki se razširijo v naravno okolje in se lahko prenesejo na domorodne vrste.

Ekonomska škoda

Poleg negativnega vpliva na biodiverzitetu povzročajo invazivne živali tudi **ekonomsko škodo** (npr. v kmetijstvu, vodnem gospodarstvu). Na območjih, kjer so ITV razširjene ali pa so se tam na novo pojavile, moramo izvajati različne **ukrepe za obvladovanje populacij**. Dlje časa kot je neka ITV v naravi, večja je njena populacija in škoda, ki jo povzroča; s tem pa so povezani tudi vedno večji stroški za obvladovanje in manjša učinkovitost ukrepov.

Kaj so invazivne tujerodne vrste?

Invazivne tujerodne vrste so živali, rastline, glive ali mikroorganizmi, ki ogrožajo ali imajo škodljive vplive na biotsko raznovrstnost in ekosistemske storitve na območjih izven njihove naravne razširjenosti. Povzročajo lahko tudi druge vrste škodljivih vplivov, na primer na področju zdravja, infrastrukture, gozdarstva in kmetijstva.

Primeri v Sloveniji zelo razširjenih invazivnih tujerodnih vrst, ki sta bili namenoma izpuščeni v naravo iz ujetništva:

- Sladkovodna želva **okrasna gizdavka** (*Trachemys scripta*), katere najbolj razširjena podvrsta pri nas je rdečevratka. Te želve živijo več desetletij in se pri nas uspešno razmnožujejo, zato so njihove populacije vedno večje ter negativno vplivajo na domorodno močvirsko sklednico (*Emys orbicularis*) in celoten ekosistem.
- **Zlate ribe** (*Carassius auratus*) sicer niso na evropskem seznamu ITV, ki zadevajo Unijo, vendar jih pri nas lastniki zelo pogosto izpuščajo v naravo, kjer se uspešno razmnožujejo. Srečamo jih predvsem v kalih na Primorskem, kjer lahko povzročajo veliko škodo vodnemu ekosistemu in domorodnim vrstam dvoživk.

Ali je vsak lastnik, ob izpustitvi živali v naravo, pomislil, da bo njegov hišni ljubljeneček povzročil veliko škodo v naravi in morebiti končal v pasti ter bil nazadnje usmrčen?

Odgovorno lastništvo in preprečevanje izpustov živali v naravo
je prvi in ključen ukrep, da do takih nezaželenih posledic ne bi prišlo.

Obvladovanje invazivnih tujerodnih vrst

Ključni predpis je Uredba (EU) 1143/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o **preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst**. V *Priročniku za humano obvladovanje invazivnih tujerodnih vretenčarjev, ki zadevajo Unijo* najdete več informacij o specifičnih ukrepih upravljanja z ITV, s posebnim poudarkom na zagotavljanju njihove dobrobiti (https://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm).

Fotografije: Martina Lužnik (*Trachemys scripta*); Peter Maričič (*Carassius auratus*)

Datum: 3. 10. 2022

Pravno obvestilo: Ta dokument je nastal v okviru pogodbe št. 07.027746/2019/812504/SER/ENV.D.2. "Identification, Assessment, Sharing and Dissemination of Best Practices for Humane Management of Invasive Alien Species". Določene informacije in stališča morda niso celovita in ne odražajo nujno uradnega mnenja Evropske komisije in organizacij, ki so prispevale k njegovemu oblikovanju (IUCN, APHA, Eurogroup for Animals, EAZA, Newcastle University, EARS). Komisija ne jamči za točnost podatkov, vključenih v ta dokument. Niti Komisija niti katera koli oseba, ki deluje v imenu Komisije, vključno z avtorji ali sodelujočimi pri pripravi dokumenta, ne more biti odgovorna za uporabo informacij, ki jih dokument vsebuje. Reprodukcijska je dovoljena, če je naveden vir.

Kontakt: Martina Lužnik, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem, Koper, Slovenija; martina.luznik@upr.si